

מעדני אשר

גיליון שס"ז
(שנה ח')

פרשת קדושים תשע"א

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תבל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת חיה פייגא

איך היה מותר להיכנס להר הבית כדי להנצל מגשם? הרי אסור להיכנס להר הבית כדי להינצל מגשם?

בפרשת י"ט ו' ואת מקדשי תיראו.

איתא בגמ' יבמות ו' ע"ב אי זהו מורא, לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ובמעות הצרורים לו בסדינו, ולא יעשנו קפנדריא.

הנה נחלקו ראשונים האם מורא מקדש בהר הבית זה רק מדרבנן: דהמאירי יבמות ו' ע"מ א' כתב מדברי סופרים יש מצוה של מורא מקדש אף בהר הבית, הא מן התורה הר הבית מותר בכך, שהרי מחנה לוייה הוא ואין קרוי מקדש אלא מה שאם נכנס לשם בטומאה חייב, הא מדברי סופרים אף הר הבית בכלל זה.

אבל מדברי הרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז' הלכה א' שכתב מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו, אי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל שאסור לרוק בכל הר הבית, משמע שהוא דאורייתא, וכן כתב להדיא המבי"ט.

הנה איתא בגמ' תענית י"ט ע"א מעשה שאמרו לו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים, אמר להם צאו והכניסו תנווי פסחים בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו גשמים, מה עשה עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם עלי בניך, התחילו גשמים מנטפין, אמר לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו לירד בזעף, אמר, לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתקנן, עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים.

יש להקשות: איך היה מותר להם להיכנס להר הבית מפני הגשמים, הרי הר הבית קדוש טפי מבית הכנסת, שהרי ריקה ומנעל בבית הכנסת שרי, ובהר הבית אסור כמבואר בגמ' ברכות ס"ב והשתא כיון דבבית הכנסת אסור להיכנס בגשמים מפני הגשמים כמבואר בגמ' מגילה כ"ח ע"ב, וכן קי"ל אור"ח סימן קנ"א כ"ש בהר הבית, וא"כ איך היה מותר להיכנס, כך מקשה בטורי אבן מגילה כ"ח ע"מ ב', וכן החיד"א בספרו כסא דוד דף ל"ב, וכן בספרו פתח עינים תענית י"ט, וכן בשו"ת שיה יצחק סימן צ', וכן בעין אליהו מגילה כ"ח ע"ב, וכן בצפנת פענח סוכה פרק ו' הלכה ב', וכן הגאון רבי מנחם זעמבא בספרו אותיות פרוחת ע"מ 55.

איכא כמה תרומים:

א. נראה דכאן שהיה רוב ישראל שבירושלים נמצאו ברחובות ירושלים ולא יכלו ללכת לביתם מפני הגשמים, ומשום כבוד הציבור ושעת הדחק הותר להם לעלות להר הבית מפני הגשמים, כך תירץ החיד"א בספרו כסא דוד דף ל"ב.

ב. כיון שברוב הגשמים חשבו שהיה סכנה, והלכו להר הבית שהוא גבוה להינצל, וגם שזכות המקום יגן עליהם, לכן לא היה איסור דפקוח נפש דוחה כל התורה, כך תירץ החיד"א בספרו כסא דוד דף ל"ב.

ג. ע"פ מה דמבואר בגמ' מגילה כ"ח ע"ב שמוותר להיכנס לבית הכנסת לקרוא לחבירו ויקרא איזה פסוק כך היה מותר לעלות להר הבית, שמיסתבר שנתנו שבח והודאה להש"ת לכן היה מותר להם לעלות להר הבית אע"פ שעלו מפני הגשמים, כך תירץ בעין אליהו מגילה כ"ח ע"ב.

מדבריו משמע: שבאופן שילמד פסוק אחד מותר להיכנס לבית הכנסת אף שמטרת הכניסה הוא מפני הגשמים.

וכן כתב בערוך השולחן אור"ח סימן קנ"א סעיף ד' ונראה דבכה"ג שלומד פסוק אחד מותר גם ליכנס מפני החמה והצינה או מפני הגשמים אף שנראה שנכנס מפני זה, מ"מ כיון שלומד פסוק או הלכה לא מינכר כל כך שנכנס מפני הגשמים והחמה והצינה.

אבל המשנה ברורה סימן קנ"א ס"ק ד' חולק על זה: דכתב שאסור להיכנס לבית הכנסת מפני החמה והגשמים, ולא מהני שיקרא או ישנה מעט בכניסתו מאחר שיוכל ליכנס לבית של חול להנצל מהחמה והגשמים, אם לא שעסק מקודם באיזה דבר הלכה בחוץ והתחילו גשמים לירד שאז מותר לו ליכנס לביה"מ כדי שלא יטרידוהו הגשמים.

ובשער הציון שם מביא ראייה נפלאה לזה: מהא דאיתא בגמ' מגילה כ"ח ע"ב אין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, כי הא דרבינא ורב אדא בר מתנה הוו קיימי ושאלו שאילתא מרבא, אתא זילחא דמיטרא עיילי לבי כנישתא, אמרי האי דעיילינן לבי כנישתא, לאו משום מיטרא, אלא משום דשמעתא בעא צילותא כיומא דאסתא, וקשה מדוע אמר שנכנס לא מפני הגשמים הרי כיון שלמדו אח"כ שם מותר להיכנס אפילו מפני הגשמים, אלא ש"מ דמפני הגשמים אין היתר להיכנס אף שלומד אח"כ כיון דכוונתו העיקר להינצל מגשמים, ולא דמי למה שהתיר הגמ' ע"י עצה זו לקרוא לאיזה אדם, דהתם אין לו עצה אחרת, עיין בספר כרם יוסף מידידי הגאון רבי יוסף חי סימן טוב על מגילה כ"ח ע"ב מה שכתב בענין זה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הגאון רבי שלמה צבי גוטמן שליט"א ירושלים

מח"ס דברי שלמה

לרגל שמחת החלאקה לנכדו

כמר יקותיאל יהודה נ"י

בן לבנו הרב שמעון שליט"א

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליח בכל אשר יפנה

איך היה מותר למר זוטרא למחול לכל אלו שציערו אותו

הרי תלמוד חכם יש לו חיוב לנקום?

בפרשתן י"ט י"ח לא תקום ולא תטור וגו'.

איתא בגמ' יומא כ"ג ע"מ א' אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם, ומקשה בגמ' הכתיב בלא תקום ולא תטור, ומתרץ בגמ' ההוא בממון הוא דכתיב דתניא איזו היא נקימה אמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך, כדרך שלא השאלתני זו היא נקימה, אבל בצער הגוף שאינם קשורים לממון ליכא איסור לנקום, ומקשה בגמ' וצערא דגופא ליכא איסור, והא תניא הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמתין ביסורין עליהן הכתוב אומר שופטים ה' ואהביו כצאת השמש בגברתו, לעולם דנקיט ליה בליביה, ומקשה בגמ' והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, ומתרץ בגמ' דמפייסו ליה ומפייס.

וכן פסק הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ז' הלכה י"ג תלמיד חכם שבזהו או חרפו אדם בפרהסיא אסור לו למחול על כבודו ואם מחול נענש שזה בזיון תורה אלא נוקם ונוטר הדבר כנחש עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו.

ובטעם הדבר דצריך לנקום דווקא כנחש: כתבו האחרונים על פי מה דאיתא במדרש אומרים לנחש מה הנאה יש לך כשאתה נושך ארי דורס ואוכל וכו' א"ל ומה יתרון לבעל הלשון, וזה הוא הפירוש כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש שאין לו הנאה בנשיכה כי אם שליחתו של מקום הוא עושה, אלא שנוקם ונוטר להנאתו אינו תלמיד חכם, כך כתב החיד"א בספרו פתח עינים יומא כ"ג ע"א, וכן בחנוכת התורה ליקוטם ישעיה.

יש להקשות: על הא דאיתא בגמ' מגילה כ"ח ע"מ א' מר זוטרא, כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן, איך היה מותר למחול לכולם, הרי איתא בגמ' שלתלמיד חכם יש חיוב לנקום, כך מקשה הריטב"א מגילה כ"ח ע"א, וכן יומא כ"ג ע"א, וכן הר"ן ראש השנה ד' ע"ב מדפי הרי"ף.

איכא כמה תרוצים:

א. הא דאמרין כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח ההיא במי שחטא לו במילי דשמיא ולייטר את החטאים, אבל בדברים שנוגעים אליו מותר לו למחול, כך תירץ הריטב"א מגילה כ"ח, וכן יומא כ"ג.

יש להקשות על תרוץ זה: דא"כ מה פריך בגמ' מהנעלבין ואינם עולבים, הרי שם מיירי כשמבזה אותו בדברים שלא הוא מילי דשמיא ואז באמת אסור לנקום, כך מקשה החיד"א בספרו פתח עינים יומא כ"ג ע"א, וכן ביפה תואר בפרשת וירא.

ב. הא דאמרין שצריך לנקום כנחש זה רק כשמבזה אותו, אבל מר זוטרא אמר שמחול לכל אלו שצערו אותו אבל לא מחול למי שביזה אותו, כך תירץ הר"ן ראש השנה ד' ע"ב מדפי הרי"ף.

ג. הא דאמרין שצריך לנקום כנחש דווקא כשמבזה אותו בפרהסיא, אבל כשמבזה אותו בצנעא דליכא בזיון תורה אסור לו לנקום וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות ת"ת, ומר זוטרא מחול לאותם שציערו בצנעא, כך תירץ הר"ן ראש השנה ד' ע"ב מדפי הרי"ף.

ד. צריך למחול בינו לבין שמים כדי שלא יענש חבירו על ידו, אך מאיך צריך שלא יראה שמחול ועבר על פשעו כדי שלא יבאו להקל בכבוד חכמים, ואם ירצה לנקום נקמתו ישתוק ולא

יאמר שמחול לו כדי שלא יחשדהו שאינו חושש עלבונו, כך תירץ ביפה תואר וירא סימן ה'.

ה. ע"פ מה שכתב הראש יוסף שם מגילה כ"ח ע"א דמדוע מחול דווקא בעת עליתו למיטה, משום שתלמיד חכם צריך להיות נוקם ונוטר כנחש שלא יתרגלו לזלזל בכבוד חכמים, לכן לא היה מחול לאלתר והיה ממתין עד הלילה, לפי הנ"ל אתי שפיר, מעדני אשר.

איך מחול הלל על כבודו אף שזלזלו בו כמה פעמים?

איתא בגמ' שבת ל"א עמוד א' לעולם יהא אדם ענוותן כהלל, מעשה בשני בני אדם המרו זה את זה, אמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יטול ארבע מאות זוז אמר אחד מהם, אני אקניטנו, אותו היום ערב שבת היה, והלל חפף את ראשו הלך ועבר על פתח ביתו, אמר מי כאן הלל, נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני, מה אתה מבקש, אמר לו שאלה יש לי לשאול אמר לו שאל בני, שאל מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות, אמר לו בני, שאלה גדולה שאלת מפני שאין להם חיות פקחות, הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני, מה אתה מבקש, אמר לו שאלה יש לי לשאול, אמר לו שאל בני, שאל, מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות, אמר לו בני, שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין החולות הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני, מה אתה מבקש אמר לו שאלה יש לי לשאול, אמר לו שאל בני, שאל מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות, אמר לו בני, שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין בצעי המים, אמר לו שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תנעוס נתעטף וישב לפניו, אמר לו כל שאלות שיש לך לשאול שאל, אמר לו אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל, אמר לו הן, אמר לו אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישראל, אמר לו בני, מפני מה, אמר לו מפני שאבדתי על ידך ארבע מאות זוז, אמר לו הוי זהיר ברוחך, כדי הוא הלל שתאבד על ידו ארבע מאות זוז וארבע מאות זוז והלל לא יקפיד.

יש להקשות: איך ויתר הלל על כבודו, הרי כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם, א"כ איך עבר על זה, ומשמע שלא היה נוטר לו איבה אפילו בלבו מדהשיב לו על שאלותיו בלשון חיבה, כך מקשה השפת אמת יומא כ"ג ע"מ א'.

איכא כמה תרוצים:

א. יש לומר דהא דתלמיד חכם שאינו נוקם ונחש אינו תלמיד חכם תליא בפלוגתא דאמוראי בקידושין ל"ב אי הרב שמחול על כבודו כבוד מחול ור"י דהכא ס"ל דאין כבודו מחול לפיכך אינו ת"ח אם אינו נוקם, אבל הלל סבר דכבודו מחול לכן יכול למחול, כך תירץ בשפת אמת יומא כ"ג ע"א.

מעדני אשר: לפי תרוץ הנ"ל מיושב נמי הקושיא של מר זוטרא דלעיל דהוא סבר רב שמחול על כבודו לכן היה יכול למחול.

מעדני אשר: אבל הטורי אבן מגילה כ"ח עמוד א' חולק על זה: דכתב דאע"ג דהרב שמחול על כבודו מחול דתורה דיליה היא היינו במידי דלית ביה בזיון אלא באותן דברים שחייב אדם לנהוג כבוד לרבו מחמת תורתו כגון לעמוד מפניו וכיוצא בזה יכול למחול אבל על בזיונו אינו יכול למחול אדרבה אסור למחול להתורה מתבזה בכך, והיינו דאמר בגמ' יומא כ"ג ע"א דת"ח צריך שיהא נוקם ונוטר כנחש לדבר תורה.

ב. כיון שהיה ביחידי לא הויא בזיון כל כך כמו שהבאתי מהר"ן לעיל לכן היה יכול למחול, מעדני אשר.

מדוע בזמננו יש מצוה להוכיח לעובר עבירה

הרי איתא בגמ' שבזמננו אין מי שיכול להוכיח?

בפרשתו י"ט י"ז הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא.

הנה איתא בגמ' ערכין ט"ז ע"מ ב' תניא, א"ר טרפון תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך, אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח.

ובספר אבודרהם ברכת המצות ומשפטיהם כתב לפי גמ' הנ"ל דלכן לא מברכים על הוכחת חבירו ברכת המצוות, דהא אמרינן בגמ' תמה אני אם יש בדור הזה מי שראוי להוכיח ומי שמקבל תוכחה, לכן אין מברכים, משמע מדבריו שרק ברכת המצוות לא מברכים על מצות תוכחה, אבל מצות תוכחה יש נמי בדור הזה.

וכן משמע מהרי"ף שבזמן הזה יש מצוה תוכחה שהרי הביא להלכה ב"מ סוף פרק ב' כל דיני תוכחה.

וכן הרמ"א הביא כמה פעמים דיני תוכחה יור"ד סימן רנ"ז וכן של"ד חזינן שנוהג אף בזמן הזה.

יש להקשות: מדוע בזמננו יש חיוב להוכיח אדם שעובר עבירה, הרי איתא בגמ' תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח, א"כ איך אפשר לקיים מצות הוכח תוכיח בזמננו, כך מקשה השבות יעקב בספרו עיון יעקב ערכין ט"ז ע"ב, וכן החיד"א בספרו דבש לפי אות ת', וכן בשו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן ע"ט, וכן בשו"ת להורות נתן חלק י' סימן י"ז.

איכא כמה תרוצים:

א. כמו דאמרינן דאע"ג דאין דינים מומחין בזמן הזה, אפילו הכי דנים בזמן הזה במידי דשכיחא דעבדינא שליחותא דקמאי, ה"ה לענין הוכחה במידי דשכיחא דעבדינא שלחותיה דקמאי, אע"ג שבזמננו אין מי שיכול להוכיח, כך כתב השבות יעקב בספרו עיון יעקב ערכין ט"ז ע"ב.

ב. בזמן הזה דרך התוכחה הוא שיאמר המוכיח שבא להוכיח את עצמו והוא מתחרט ומתעורר לשוב בתשובה וממנו יראו וכן יעשה כל שיודע בעצמו שחטא וזוהו דבריו נשמעין ואין מקום לומר טול קורה מבין עיניך, ובזה יש לרמוז הפסוק בפרשתו "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" כלומר לא תאמר שהוא חטא רק תאמר שאתה חטאת וצריך לעשות תשובה ובהמצאה זו וכיוצא בה תועיל בהוכחתך, כך כתב החיד"א בספרו דבש לפי אות תוכחה.

ג. ובאחרונים כתבו עוד עצה ע"פ מה דכתוב איכה ג' מ' נחפשה דרכני ונחקורה" שהמוכיח ברבים יכלול עצמו, דאז לא יוכלו לומר לו טול קורה, וזה נחפשה דרכינו לשון רבים שהמוכיח כולל עצמו, ואומר נחפשה דרכינו, אז ונח - קורה, אי אפשר לומר לו טול קורה, כך כתב הגאון ר"א פלעקלס זצ"ל בספר מילי דהספיאד מובא בילקוט הגרשוני אות תוכחה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן ע"ט.

יש שרמזו בפסוק של פרשתו: הוכח תוכיח, דאם תוכיח את עצמך, אז תוכל להוכיח אחרים, כך כתב בילקוט הגרשוני הנ"ל.

ובילקוט הגרשוני ערכין ט"ז ע"ב ביאר לפי זה כוונת הגמ' תמה אני בדור הזה מי שיכול להוכיח היינו באופן הנ"ל שלא יאמר לחבירו שחטא.

ד. בספר משכיל אל דל מהרב הגאון מוה"ר הילל ל"ש זלה"ה גדול המוכיחים, חלק שני כלל ג' פרט ד' כתב שם במוסגר, מובא בשו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן ע"ט על דברי חז"ל דתמה אני אם יש בדור הזה, מי שמקבל תוכחה כתב וז"ל נשבע אני בשם הגדול שאין כוונת מימרא

זו כפשוטו, ובודאי יש דברים בגו, דא"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו ח"ו, ותל"ת לא אלמן ישראל, ואפילו בדור של עקבות משיחא, ועוד כתב שם, התורה אמרה הוכח תוכיח, אפילו מאה פעמים, אפילו תלמיד לרב, ואי משום שאמת נעדרת, ותמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, הלא קיי"ל אין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, ומותר לחלל שבת, עבור ספק חיי שעה של מיעוטא דמיעוטא, מכ"ש להצלת נפשות להביאם לחיי עולם, ונוסף על זה, שהרי כמה וכמה שהמה כשוגגים ואנוסים, וכתיוק הנשבה בין הנכרים, שאפילו ידיעת בית רבם לא ה' להם וכו', עייש"ה שהאריך בדברים החוצבים מלהבת אש בזה, ועיין לזה בשו"ת זכרון יהודא סאטמאר מהדו"ת סי' פ"ח.

וכן בשו"ת להורות נתן חלק י' סימן י"ז כתב שבודאי אין הכונה של הגמ' לומר שאין מצות תוכחה בזמן הזה, דהרי הרי"ף סוף פרק שני דב"מ מביא דיני תוכחה וכן הרמ"א כתבו כמה פעמים יור"ד סימן רנ"ז וכן של"ד אלא הכונה של הגמ' לזרז יותר את המוכיחים שיהיו יותר נקייים, אבל בודאי שלא בטלה בזמננו דיני תוכחה.

האם ליכא איסור לנקום לחבירו בדבר שאינו נוגע לממונו?

הנה מהגמ' דלעיל משמע להדיא דכל האיסור של לא תקום זה רק במידי דממונו כגון אמר לו השאילני מגלך אמר ליה לאו, למחר אמר לו השאילני קרדומך, אמר לי איני משאילך כדרך שלא השאלתני אתה, זו היא נקימה, אבל בצערא דגופא ליכא איסור של לא תקום, אבל ממידת חסידות טוב שלא לנקום במילי דצערא דגופא.

וכן פסק הסמ"ג לאוין י"ב י"ג דהאיסור של לא תקום זה רק בממונו.

והנה הרמב"ם הלכות דעות פרק ז' הלכה ז' כתב הנוקם מחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תקום, ואע"פ שאינו לוקה עליו דעה רעה היא עד מאד, אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדי לנקום עליהם, כיצד היא הנקימה אמר לו חבירו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך, למחר צריך לשאול ממנו אמר לו חבירו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך הרי זה נוקם, אלא כשיבוא לו לשאול יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו וכן כל כיוצא באלו.

יש להקשות: על הרמב"ם דפסק שאסור לנקום ולא חילק בין צערא דממונא לצערא דגופא, כך הקשה במנחת חינוך מצוה רמ"א, וכן תמה הגרי"ם לסהמ"צ לרס"ג חלק ב' לא תעשה נ"א.

איכא כמה תרוצים:

א. הוא מפרש דכיון דסמיק הגמ' חילוק זה בנדון ת"ח, כונת הגמ' דרך ת"ח אינו עובר על זה משום כבוד התורה, אבל באינש דעלמא אסור לנקום ולנטור אפילו כשצערורוהו צער הגוף, וסמך לדבר שכן מפרש הרמב"ם, שכן בפ"ז מת"ת כתב כן מפורש לענין ת"ח, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ בתורה תמימה בפרשתו.

ב. ע"פ גירסת רבינו אברהם בן הרמב"ם בספר מעשה ניסים סימן י"ג דלא גרס בגמ' ההוא בממונו הוא דכתיב אלא הא במילי דאורייתא הא במילי דעלמא, נמצא דבמילי דעלמא נאמר בכל ענין לא תקום ולא תטור, כך תירץ הגרי"ם לסהמ"צ לרס"ג חלק ב' לא תעשה נ"א.

מכתבים למערכת

האם בפסח של יציאת מצרים היה מותר לאכול או להשתות חמץ

מה שהקשתם בשם הראשונים על הא דכתוב בפרשת בא י"ב ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עונות מצות כי לא חמץ כי גורש ממצרים דיש להקשות דמשמע מהפסוק דאי לאו דגורש ממצרים היו עושים חמץ, והרי היה יום ראשון של פסח, ואיך היה מותר לאפות חמץ, הרי כבר הוזהרו על החמץ בפרשת החודש הזה לכם, ותוצאתם בכמה אופנים.

הרב צבי רייכמן שליט"א מנהל מרכז הכוללים קרית צאנז נתניה

נראה לציין דבר נפלא בענין זה מה שכתב האור החיים שמות פרק י"ב פסוק ל"ט וז"ל מצות כי לא חמץ, פירוש הטעם שאפודו מצות כי לא הותר להם לאכול חמץ לזה מהרו לאפותו מצה, והם ששהה מעת לישא עד עת אפיה זמן מה, אולי כי היו מתעמלים בו, ולזה אמר הכתוב משארותם צרותם בשמלותם על שכמם, וכי לא היה להם מקום לשאת אותם שהוצרכו לתתם על שכמם, אלא כדי שיתעמלו בהם וכל זמן שמתעמלים בעיסה אינה מחמצת נוסף על שלא נתנו בו שאור לחמץ, ונתן הכתוב טעם כי לא חמץ כי גורשו ממצרים.

מי שטמא ב' טומאות האם יכול לטבול טבילה רק על אחת מהם

מה שהבאתם בשם שו"ת אבני נזר יורה דעה סימן רס"ד ששאל אם יש טבילה לחצאין כגון מי שיש עליו ב' טומאות שהוא טמא וטומאת א' דמת וטומאת ערב דבעל קרי אם הניח לו להטבילה לערב שיהיה מותר ליכנס למחנה לילה, וכתב דמהני, והעיר על זה הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דלכאורה הויה משנה מפורשת בסוף פרק ג' דברכות שמהני טבילה לחצאין, ופלא על האבני נזר שלא העיר בזה.

הרה"ג נפתלי מוטצען שליט"א בני ברק

נראה לפרש דהנה בקהלות יעקב חלק א' סימן נ"ח הביא יסוד זה מהגרי"ח מברסקי והאור שמה והקשה במשנה דברכות הגי'ל ותיקן דשם איירי בטבילת קרי לדברי תורה שזה מדרבנן ואין הכי נמי מן התורה אינו נטהר ע"ש שמאר"ק, ולענין ראה גדולה ליסוד הגי'ל מהא דפסק הרמב"ם הלכות יום הכיפורים פרק ג' הלכה ג' שבעלי קרי בזמן הזה אסור לטבול ביום כיפור שאינו אלא מנהג, והקשה השער המלך בהלכות יסודי התורה מאי שנא מחייבי טבילות שכתב בהלכה ב' שטובלים כדרכם הא בעל קרי הוא מחייבי טבילה, וכן הקשה בספר שבת של מי שכת ק"א ועיין בזה בשו"ת דברי יציב אור"ח סימן נ"ח אות י' ולהג"ל אתי שפיר בפשטות דבעל קרי בזמן הזה שאינו שמן הדין לא נטהר כלל לפי שיטת הגרי"ח והאור שמה.

מדוע יש חיוב לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא במשנה פסחים קט"ז עמוד ב' בכל דור דודר חיוב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי, דיש להקשות מדוע ציוות התורה לספר בכזה אופן דוקא שיחשוב כאילו הוא יצא ממצרים, ותוצאתם בכמה אופנים.

הרב אלימלך בלום שליט"א קרית צאנז נתניה

נראה לציין מה שכתב הרה"ק מראפשיץ זצ"ל דע"ז זה זוכרים את הנס ומודים לו ית"ש על טובותיו ע"ז זה מתעורר הבחינה של הנס ג"כ להשיע עתה מהשער של הנס.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שורר שליט"א
 לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
 לביורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
 מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

מדוע לא מוזכר החיוב של סיפור יציאת מצרים בין החיובים שחייב האב לעשות לבנו מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע במשנה קידושין כ"ט ע"א שכתוב שם כל החיובים שחייב האב לעשות לבנו כגון הוצאת מצות תורה, מדוע לא כתוב במשנה נמי שיש חיוב סיפור יציאת מצרים שמונח על האב לעשות לבנו, ותוצאתם בשני אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת

הרב יצחק קדמון שליט"א שעלבים
 נראה לפרש, דע"ז בגמ' קידושין דחשב שם הדברים דרק האב מחויב לעשות לבנו ולא האם, והנה סיפור יציאת מצרים חייב גם כן האם לספר לבנו אם אין אב, עיין פרי מגדים באשר אברהם סימן תע"ב ס"ק ט"ז על כן לא חשבו.

הרב יוסף דויטש שליט"א בני ברק בול תורה וחסד

הרב חיים שמסיאן שליט"א סולל יבין מיכאל יבין יעקב
 נראה לפרש ע"פ מה דהקשה בתוספות יום טוב מסכת קידושין פרק א משנה ז' על המשנה כל מצות הבן על האב וז"ל נ"ל דהנא דעקים לישנא וקנתא מצות הבן אע"ג דה"ל למתני כל מצות האב, לאשמעינן דאלו המצות שחייב האב לבנו הם ג"כ מצות הבן עצמו שכולן אם לא עשאו לו אביו חייב הוא בעצמו לעשותן כדלפינן בגמ', לפי הגי'ל אתי שפיר מדוע לא תני סיפור יציאת מצרים.

איך מותר לאכול בליל הסדר ב' כויתים בבת אחת

הרי המצה של רשות מבטל המצה של מצוה

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דקמ"ל אור"ח סימן תע"ה ס"ק א' שבבילי הסדר יאכל כוית מהעליונה וכוית מהפרוסה וישתדל לכתחילה לאכול אותם ביחד ולא בזה אחר זה, דיש להקשות במי שמכין לצאת ידי מצה רק במצה הפרושה שהיא להם עוני ואילו על העליונה כוונתו ר"ל בברכת המוציא על להם משנה והוא אוכל אותם ביחד, איך מותר לעשות כן, הא אתי כוית המוציא דהויה רשות ומבטל כוית מצוה דהויה חובה, כמו דאמרין בגמ' פסחים קט"ז ע"א דלא לאכול דרבנן דאורייתא ביחד דאתי דרבנן ומבטל דאורייתא, ותוצאתם בכמה אופנים.

הרב יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה לפרש, לפי הפשט של תוס' זכחים ע"ז ע"א וכן מובאר במהר"ח חלאויה פסחים קט"ז שכתב למה אתי מרור דרבנן ומבטל מצה דאורייתא, הוא משום דההויה המרירות מבטל טעם המצה, וא"כ מצה במצה לא שייך ביטול טעם כיון שהוא מין במינו, ולפי הפשט של הרמב"ן שכתב טעם מעלת המצה, הרי ביאר המאירי פסחים קט"ז שהכתוב מצוה מצוה שלא לערב הוא משום אחר עמו אלא א"כ הוא טעם מצוה שכמותה אין חמורה ממנו, וא"כ מצה במצה כיון שאין שם טעם אחר לא שייך בו ביטול.

מדוע מברכים על אכילת מצה ולא לאכול מצה

הרי דבר שאין אפשר לקיים ע"י שליח מברכים בלמ"ד

מה שהקשתם על הא דאיתא בגמ' פסחים ז' ע"ב דכל מצוה שאי אפשר לקיים ע"י שליח כשמקיימים אותו מברכים בלא על, אלא בלמ"ד, דיש להקשות אכילת מצה שאי אפשר לקיים ע"י שליח, מדוע מברכים על אכילת מצה ולא לאכול מצה, והנה הרמב"ן והר"ן פסחים ז' ע"ב כתבו באמת שצריך לברך לאכול, אבל על מנהג העולם קשה, מדוע אין מברכים בלמד לאכול, ותוצאתם בשלושה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת

נראה לפרש, כיון דאיכא מצוה לאכול כמה כויתים כרך ואפיקומן וכו' ולשון לאכול משמע רק כוית, ועל אכילת מצה משמע טפי על כמה אכילות שיש גבי מצוה לכן מברכים על אכילת מצה ולא לאכול.

הודעה ובקשה
 היות שאנו מתכוננים להוציא לאור מהדורא שלישיית מהספר נחלת שבעה ג' כרכים עם מאות הערות חדשות שנתוספו במשך השנים.
 כמו כן מהדורא שניה לספרי "קיצור נחלת שבעה" ב' כרכים בקסתינו מכל מי שיש בידו הוספות או הערות בדברי הנחלת שבעה או בדברי הקיצור.
 נא לשלוח הערות בת"ד 422 בני ברק ויהא לזכויו הרבים

בשורה טובה
יצא לאור הספר החשוב
"קיצור נחלת שבעה" (פורמט כ"ס)
נוסחאות ודיני שטרות – אידוסיין וניסואין
ושמות אנשים ונשים
 ספר יסוד לסופרי שטרות ולרבנים מסדרי קידושין והכתובה וי"ל ע"י הגאון רבי יחזקאל אהרן שורר שליט"א דומ"ץ בבית הוראה מערב בני ברק ומח"ס "חליצה כהלכתה" וראש כולל מתיבתא לתורה והוראה בהוצאת מכון "שערי הוראה" להפצת הוראה הלכה למעשה מערב בני ברק – ת"ד 422 בני ברק
 בהוצאת מכון "שערי הוראה" להפצת הוראה הלכה למעשה מערב בני ברק – ת"ד 422 בני ברק

גליון זה נודב ע"י ידידיו
 הרה"ג רבי שמעון יוספוביץ שליט"א
 קרית הבעש"ט פתח תקוה
 לעילוי נשמת אמו האשה החשובה
 מרת טובה גיטל בת הרב שלום ע"ה
 נפטרה כ"ז ניסן תש"ע ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידיו
 הרב שלום ראטה שליט"א בני ברק
 לעילוי נשמת אמו האשה החשובה
 מרת מלכה בת הרב יצחק ע"ה
 לרגל יום השלושים
 נפטרה כ"ה אדר ב' תשע"א ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב לעילוי נשמת הרב יעקב בן הרב משה יוסף המרמן ז"ל נלב"ע ב"ש ניסן תשס"ב ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצח ע"י המשפחה

גליון זה נודב ע"י ידידיו
 החפץ בעלום שמו שליט"א מירושלים
 להגל יומא דהולוא רבה של מרן הדברי חיים ז"יע
 יהא רעוא שבזכות בעל ההילולא ירוה לראות נחת מכל יוצאי הלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידיו
 הרב יהונתן ברייש שליט"א ירושלים
 לעילוי נשמת אמו האשה החשובה
 מרת איטה בת הרב אברהם ע"ה
 נפטרה כ"ט ניסן תשס"ג ת.נ.צ.ב.ה.